

IRODALOM.

Az államháztartástan. (Pénzügytan.) Irta **Földes Béla.** Budapest 1900. *Politzer Zsigmond és fia kiadása.*

Néhány évvel ezelőtt jelent meg s hamar második kiadást ért az egyetem jeles közgazdasági tanárának, Földes Bélának két kötetes Társadalomgazdaságtana, mely a közgazdaság tudományának egész rendszerét felöleli s önálló felfogással, alaposan s tanulságosan tárgyalja. Legujabb pénzügytani műve, noha egészen önálló, mégis benső kapcsolatban áll, úgyszólván befejezése az előbbi munkának s ugyanazon elvek szerint készült, mint amaz, melynek egyik jellemző vonása volt, hogy írója kiváló ismerettel, gondnal, úgyszólván szeretettel értékesítette benne a magyar gazdaságtörténeti kutatások összes felhasználható eredményeit. Új műve e jellegével még inkább magára vonja a figyelmet s el lehet róla mondani, hogy legmagyarabb szakmunkáink egyike nemcsak általában szellemével, hanem anyagának magyarságával is. Szerző kimerítően, az európai szaktudomány és saját buvárlatai sokféle segélyforrásainak felhasználásával tárgyalja a pénzügyi tudomány összes ágait. Behatóan foglalkozik az államháztartás rendszerével s ellenőrzésének módjaival, az állami kiadásokkal és bevételekkel, az adókkal s legkülönbözőbb neveikkel, az államhitellel és az államháztartás gyakorlati kormányzatával. Teszi mindezt első sorban tudományos, elméleti alapon, az alapvető igazságok megállapítása végett, nem pedig azért, hogy csak a tényleges, a tétéles pénzügyi jog szabványait állítsa egymás mellé. Egyszersmind azonban a legéberebb figyelemmel kíséri minden egyes mozzanat előzményeit, a múltban való alakulását, történelmi fejlődését; és a midőn a magyar gazdaságtörténelem ide vonatkozó anyagát beilleszti előadásába s annak megvilágítására felhasználja, egész művének sajátos becsét, olyan magyaros színezetet és zamatot ad, mely olvasását nemcsak fölöttébb tanulságossá, hanem kiválóan élvezetessé teszi. Különösen azonban a magyar gazdaságtörténetész lapozhatja az értékes munkát nagy lelki gyönyörűséggel és erkölcsi elégtétellel; azt a meggyőződést meritheti belőle, hogy fáradalmas munkája nem marad meddő és hasztalan, mert a többi tudományágak művelői értékesíteni igyekeznek az általa tisztázott eredményeket. Földes nem is szorítkozik csak egy-két íróra, hanem éber figyelemmel kíséri az egész magyar történetírást s igazán hangyaszergetommal böngész ki a legkülönbözőbb történeti munkákból minden egyes adatot, melynek hasznát veheti, mely valamely mozzanat megvilágítására alkalmas lehet. Első sorban azonban pénz- és adóügyi kérdésekkel foglal-

kozván, a magyar történeti anyagot is kiválóan azon művekből meríti, melyek a magyar pénz- és adóügy multját tárgyalják. Azidevágó anyag felhasználásával nyer jeles munkája sajátos magyar jelleget; ez adja meg előadásának a különös élénkséget és érdekességet s ez domborítja ki a legszembenöbben az egésznek önállóságát és eredetiségét.

E folyóirat természetéhez képest első sorban Földes ez érdemét, művének ezen jelességét kell kiemelnem, mert a nagy munka általános becsét a közgazdasági szakirodalom van hivatva méltatni. De e tekintetben sem mellőzhetem azon megjegyzést, hogy modern közgazdasági irodalmunk egyik legbecsesebb terméke, mert minden egyes kérdéstről olyan alapos és érdekes tájékozást nyújt a magyar olvasónak, minőt más hasonló munkában hasztalan keres. Földes művének magyarsága és önállósága nemcsak abban nyilatkozik, hogy gondosan figyelemmel kíséri a multak pénzügytani emlékeit, hanem abban is, hogy a jelenkor magyar viszonyait ritka alaposággal, kiváló szakértelemmel és igen sok szellemmel világítja meg. E célra belemélyedt a magyar pénzügyi statisztika roppant anyagának tanulmányozásába s a holt anyagot, azt a végtelen számtömeget, melyet a hivatalos kiadványok a legtöbbször nyersen, értelmezés, magyarázat nélkül tálalnak a közönség elé, megtudja eleveníteni, meg tudja szólaltatni. Kezében ezek a néma számok, e holt adatok mindenről, első sorban pénzügyi és adórendszerünk gyakorlati hatásáról, a közterhek megosztásáról s az egyes társadalmi rétegeknek e terhekben való részesedéséről olyan meglepő, olyan sokoldalú és tanúságos felvilágosításokat nyújtanak, melyek valóban az újdonság ingerével hatnak s melyek lelkiismeretes figyelembevételre előfeltételét teszi minden helyes pénzügyi politikának és reformtörekvésnek. Földes nemcsak a magyar állam pénzügyi szervezetének sok százados multját hozza szoros kapcsolatba a saját előadásával, hanem midőn elméleti igazságait világosan és szellemesen előadja, a tényleges állapotok mélyébe is lehatol s azokat a hiteles statisztikai adatok néha rendkívül fárasztó számításokban és elmés kombinációkban nyert magyarázatával akként értékesíti, hogy művéből a politikus s a pénzügyi reformer is sokféle tanulságot és ösztönzést meríthet. Így a munkát a legkülönbözőbb szempontokból egyaránt teljes elismerés illeti. A ki a pénzügytan elméleti igazságait akarja belőle megismerni, az megtalálja benne az európai szakirodalomnak önálló felfogással megrajzolt legújabb képét. És a ki az elméletek alapján fölépült pénzügyi intézményeknek a gyakorlati életre való hatásairól keres tájékozást, annak a munka ép oly megbízható kalauza lesz, mert sokféle ösztönzést, gondos tanulmányon nyugvó megfigyelést, sikerrel értékesíthető eszmét kínál neki. Az elmélet mellett a mult és a jelen alapos ismerete adnak Földes új művének olyan értéket, mely szakirodalmunk legjobb termékei sorába avatja s melyhez eredménynyel fog fordulni mindenki, a ki a pénzügyi tudomány általános igazságairól és speciális magyar vonatkozásairól szakszerű, beható tájékozást keres.

Acsády Ignác.